

ROLUL BĂNCILOR ÎN ACTIVITATEA DE INTERMEDIARE FINANCIARĂ

*Lect. univ. drd. Constantin Adrian Blanaru
Universitatea „Petre Andrei” Iași*

Not surprisingly, firms compete aggressively for consumers' business. Competition, in its turn, puts a premium on innovation and precision in service delivering and in personalizing it for individuals. In some cases, however, the opportunities are not the same for all service providers. Even though commercial banks have gained greater flexibility in diversifying their asset base across geographic boundaries and into new product lines in recent years, federal and state regulations often put them at a competitive disadvantage. In this chapter, we examine recent competitive trends affecting the banking industry, as manifested by the greater number of suppliers of banking and financial services, as well as the greater variety of products and services offered.

O bancă poate fi definită ca o **instituție care mobilizează mijloace bănești temporar disponibile, finanțează și creditează persoanele fizice și juridice, organizează și efectuează decontările și plățile în cadrul economiei naționale și în relațiile cu celelalte state, în scopul de a obține profit**. Această definiție evidențiază două aspecte ale băncilor:

- primul aspect privește legătura strânsă cu clienții, prestându-le servicii care le asigură reglarea și transferul fondurilor;
- al doilea aspect reliefează implicarea lor în viața economică, distribuind credite și creând moneda.

Necesitatea băncilor rezidă, deci, în alimentarea continuă a economiei cu capitaluri, posibil de realizat deoarece rotația de ansamblu a acestor capitaluri se soldează cu importante sume temporar disponibile, care trebuie integrate în economie, orientate spre obiectivele dezvoltării sale.

Ca urmare a unui amplu proces de perfecționare și diversificare a activităților financiar–bancare, băncile s-au impus în ultimul timp ca un agent economic foarte dinamic și cu impact major asupra întregii societăți.

În prezent, în toate țările există numeroase bănci și tipuri de bănci, structurate după anumite criterii și care împreună alcătuiesc un sistem bancar dezvoltat și integrat în economia națională a fiecărei țări. **Împreună cu celelalte instituții financiare și societățile de asigurări, sistemul bancar îndeplinește rolul de intermediar financiar între ceilalți agenți economici, gestionează instrumentele și pârgھیile financiare ale țării.**

În condițiile actuale, băncile apar tot mai mult ca intermediari financiari cu **caracter specific**. Intermediarii financiari facilitează formarea capitalului direcționând în mod eficient fluxurile bănești de la creditori la debitori. Serviciile financiare oferite de acești intermediari permit coordonarea procesului acumulare - investiții în scopul sporirii volumului total de resurse alocate realmente amintitului proces de mai sus.

În mod tradițional, acești intermediari financiari au fost băncile. În prezent, însă, servicii “bancare” sunt oferite și de alte instituții financiare (societăți de asigurare) sau chiar societăți comerciale, firme de consulting și management, producător de tehnică de calcul, firme de software.

În consecință, literatura de specialitate delimitează trei categorii de intermediari financiari, respectiv:

- a) **sistemul bancar**, alcătuit din organisme financiare având ca principală funcție crearea de monedă. Dar, băncile nu sunt singurele organisme creatoare de monedă.
- b) **organisme financiare specializate și societăți de asigurare** ce însumează instituțiile financiare care realizează alte servicii bancare decât crearea de monedă. Distincția între instituțiile monetare și celelalte instituții financiare (care nu dispun de puterea creației monetare) este fundamentală, dar nu trebuie să ofere o concepție statică vis-à-vis de rolul celorlalte instituții financiare. Rolul acestor instituții este ”bombardat” de numeroasele inovații financiare și se diversifică permanent în ceea ce privește instrumentele (produsele) financiare utilizate, fiind însă “neautorizate” să colecteze conturi de depozit.
- c) **trezoreria**, adică statul implicat în activitățile sale monetare și financiare în tripla calitate de creditor, debitor și intermediar financiar. Reglementarea ofertei serviciilor și produselor bancare acestor intermediari financiari se face prin legislație care poate fi conservatoare - protejând băncile - sau liberală - permițând o concurență mai pronunțată. În prezent, se manifestă o puternică tendință de liberalizare a cadrului legalității în Europa, S.U.A. și Japonia.

Actuala legislație din țara noastră (Legea nr.58/1998 privind activitatea bancară) definește societatea bancară ca “persoana juridică autorizată să desfășoare, în principal, activități de atragere de depozite și de acordare de credite în nume și în cont propriu” (Art. 3).

Fiind instituții cu un înalt grad de specializare în operațiuni monetare dintre cele mai diverse, băncile dispun de tehnici și instrumente adecvate inducerii încrederii în operațiuni monetare și a unui grad ridicat de certitudine a eficacității produselor monetare și financiare,

astfel încât creează o psihologie cooperantă în relațiile dintre posesorii de capitaluri (creditori) și beneficiarii acestora (debitori). Ca instituții specializate, băncile se ocupă de organizarea și realizarea împrumuturilor, obiectul lor de activitate fiind, în principal, gestionarea acestora, iar scopul final - obținerea profitului bancar.

Conținutul și volumul operațiunilor efectuate de bănci au cunoscut modificări importante, în strânsă legătură cu dezvoltarea economico-socială, cu diversificarea operațiunilor, cu creșterea concentrării producției și capitalului, precum și cu modificările care au avut loc în sistemele monetare (amintim aici, cu deosebire demonetizarea aurului).

Dar **caracteristica băncilor rezidă în capacitatea acestora ca prin desfășurarea și dezvoltarea activelor să-și dezvolte simultan pasivele**. În acest sens, o bancă poate începe să funcționeze fără să posede un leu în depozit, fiind suficient să-și creeze activele prin distribuirea unui credit. Pentru a materializa acest credit, ea va credita contul pe care clientul sau beneficiarul creditului îl va deschide în mod cert în cartotecile băncii. Se poate accepta și varianta ca cel care solicită credit să nu deschidă cont în bancă. Banca consimțindu-i creditul, moneda iese din circuitul propriu al băncii fiind necesară găsirea altor resurse pe care aceasta le poate împrumuta de la alte bănci sau de la Banca Centrală, banca respectivă refinanțându-se astfel. Dezvoltându-se, banca va colecta depozite, putând la rândul său să împrumute celelalte bănci. În același timp, banca își va constitui capitalurile proprii necesare finanțării eventualelor imobilizări.

Activitatea unei bănci, în principal, este determinată de două principii esențiale:

- primul principiu se referă la **lichiditatea** acesteia. Aceasta presupune importanța satisfacerii solicitărilor clienților atunci când aceștia doresc să retragă, în mod neașteptat, fonduri din cadrul instituției bancare respective; în concluzie, orice instituție bancară trebuie să fie pregătită pentru a compensa eventualele fluctuații previzionate și neașteptate înregistrate în fluxul de numerar;

- al doilea privește **rentabilitatea**, respectiv capacitatea băncii de a folosi eficient resursele în scopul maximizării profitului.

Ceea ce deosebește o bancă de celelalte instituții financiare sunt funcțiile sale¹: active și pasive.

Funcțiile active ale băncilor se referă la **acordarea de împrumuturi solicitanților** care îndeplinesc condițiile de *bonitate financiară*. Bonitatea financiară se referă la capacitatea

---

¹ Jean Jacques Burgard, La Banque en France, Presses de la Fondation Nationale de science politique, dolloz, 1989

Maricica Stoica, Management bancar, Ed. Economică, 1999

economică a unei persoane fizice sau juridice de a restitui, la scadență, creditele contractate împreună cu dobânzile aferente.

În acest proces de acordare de împrumuturi, băncile ca orice întreprindere care transformă factorii de producție obținând bunuri și servicii, realizează și ele operațiuni de transformare, cu deosebire că “materia primă” pe care ele o folosesc sunt banii, o “marfă fungibilă prin excelență” cum se apreciază în literatura de specialitate.

Împrumutând, plasând fondurile pe care le colectează, băncile schimbă durata acestor fonduri, lichiditatea și eficiența lor.

Într-un sens mai recent, conceptul transformării este cel mai adesea folosit pentru a exprima prelungirea scadenței realizate atunci când băncile împrumută pe termen lung și mediu resursele pe termen scurt sau la vedere.

Strâns legat de operațiunea de acordare de împrumuturi este și *mutualizarea (divizarea) resurselor*. Este vorba de evaluarea riscului care reprezintă una din componentele fundamentale ale activității de bancher. Chiar dacă propria solvabilitate nu este afectată, banca trebuie să reducă cât mai mult costul slăbiciunii împrumutaților săi. Întrucât banca dă cu împrumut “pe cont propriu” ea este și cea care suportă costul, dar acest cost se repercutează asupra debitorilor prin intermediul prețului creditului (dobândă) asupra cărora transferă în ultima instanță sarcina împrumuturilor nerambursate.

Pe de altă parte, mutualizarea riscurilor se cere a fi făcută în condiții economice suportabile, acesta fiind un *principiu fundamental* în materie de credit.

Alte servicii bancare active se referă la: **gestionarea conturilor deponenților; organizarea înființării de societăți comerciale și plasarea titlurilor de valoare ale acestora.**

Funcțiile pasive ale instituțiilor bancare se referă la **primirea spre păstrare a economiilor populației și agenților economici nonfinanciari; efectuarea transferurilor financiare în numele clienților; efectuarea operațiunilor de casă** pentru unitățile care solicită acest lucru.

Colectând depozite, băncile au dreptul dar și obligația de a utiliza acele soluții care să permită acestei forme de monedă să circule eficient. Acest lucru este esențial. În primul rând pentru că moneda nu este un activ financiar la fel cu celelalte. Se constituie un “bun public” și de aceea statul are misiunea să exercite un control asupra funcționării ei. De altfel, în toate țările, statul intervine pentru a regla capacitatea de a crea monedă către bănci (prin politica monetară – rezervele minime obligatorii, rata oficială a scontului, politica de open market, plafonarea creditelor), pentru a se asigura că băncile nu vor deveni foarte slabe (aceasta este

activitatea de control sau supervizare a băncilor) și dacă totuși această slăbire se produce pentru a pune la punct mecanisme de apărare, cel puțin parțiale a intereselor de dependenți (în cazul țării noastre – Fondul de Garantare a Depozitelor în Sistemul Bancar FGDSB).

În condițiile actuale, pe lângă funcțiile bancare tradiționale, sistemul bancar exercită și o serie de funcții noi, prioritar macroeconomice. În primul rând este vorba de faptul că băncile (inclusiv banca de emisiune) *coordonează plățile și încasările ce se efectuează în întreaga economie națională*. Ele au misiunea de a asigura cadrul necesar emisiunii suplimentare de monedă, respectiv diminuarea masei monetare. În acest context băncile **gestionează moneda națională** și supraveghează relațiile ei cu celelalte monede. Ele îndeplinesc rolul de intermediere financiară la nivelul economiei naționale, drenând economiile agenților economici, ale populației spre domenii considerate prioritare sau mai atractive.

În plus agentul bancar-financiar **a dobândit posibilitatea de a crea putere de cumpărare adițională**, aceasta decurgând din mecanismul transformării depunerilor la vedere (în baza rezervelor fracționare) în credite pe termen (problema amintită mai sus).

Gestionând fluxurile monetare în ansamblul lor, transformând depunerile la vedere în surse de creditare, *băncile pot selecționa proiectele de dezvoltare, pe care le susțin cu credite*. De aceea se apreciază pe bună dreptate, că băncile exercitează un pronunțat **rol de orientare economică, de susținere** a unor modificări structurale în economiile naționale. Cunoscând situația clienților lor și chiar pe cea a guvernului, băncile (și evident și societățile financiare) îndeplinesc un rol strategic evident în țările cu economie de piață.

În categoria instituțiilor de credit autorizate sunt incluse:

- băncile comerciale;
- organizațiile cooperatiste de credit;
- instituțiile emitente de monedă electronică;
- case de economii pentru domeniul locativ.

Putem observa că din aceste categorii lipsește banca centrală care va avea în special atribuțiuni de supraveghere. De altfel unul dintre obiectivele Băncii Naționale ale României este ca anual capitalul social al băncilor să fie actualizat la un nivel cuprins între opt și zece milioane de euro, chiar dacă în Europa de Vest nivelul acestuia este de numai cinci milioane de euro. Acesta ar fi un motiv pentru care băncile comerciale ar trebui să fie preocupate de infuziile de capital, mai ales că băncile românești au început să devină atractive pentru investitorii străini.

Pentru următoarea perioadă transferurile electronice și piața de retail se manifestă ca domenii de interes pentru bănci.

Posibilitatea de a efectua rapid plăți reprezintă principala atracție pentru clienți. Comisioanele din operațiuni de plată au ajuns să reprezinte până la 20% din veniturile totale ale Băncilor din Uniunea Europeană și aproximativ 40% la băncile americane. Prin intermedierea plăților, băncile au posibilitatea de a obține venituri fără a fi necesară constituirea unor rezerve de capital, acest fapt contribuind din plin la mărirea rentabilității. Urmările firești sunt creșterea concurenței pe această piață și implicit reducerea costurilor legate de efectuarea plăților.

băncile comerciale efectuează o serie de alte operații care generează acestora venituri semnificative fără a fi necesară intervenția de resurse financiare ci doar existența unui personal calificat și a unei dotări tehnice adecvate. Unele bănci sunt orientate aproape exclusiv spre aceste *servicii financiare* și tind să se înscrie în categoria investițiilor financiare specializate. Ele se referă mai ales la:

- **operațiunile de mandat** efectuate de bănci în numele clienților săi, respectiv: administrarea portofoliului de hârtie de valoare a unui client și administrarea patrimoniului în caz de executare testamentară;
- **transferul de disponibilități** ale clienților prin acreditare;
- **vânzarea/cumpărarea de titluri** pentru clienți;
- **gestionarea trezoreriei întreprinderilor**;
- **operații cu devize**;
- **servicii de informare financiară** și de prelucrare a datelor financiare;
- **comercializarea de soft bancar și de gestiune financiar-contabilă**;
- **asigurarea de servicii bancare la domiciliu** (E - banking, Internet banking, Mobile – Banking).